

- бомудріє». Беринда П. Лексикон славенороскій и имен толкованіє). – Київ – 1627. – с. 469.
12. Платон. Собрание сочинений. В 4 т. – М., «Мысль», 1993. – Т.2. – с.249.
  13. Пам'ятки братських шкіл на Україні. Кінець XVI – початок XVII ст. – К., 1988. – С.261-263.
  14. Сковорода Г.С. Повна академічна збірка творів / Г. Сковорода; за ред. проф. Л. Ушкалова. – 2-ге вид. стер. – Х. : Видавець Савчук О. О. – 2016. – с. 1071-1072
  15. Зязюн І. А., Сагач Г. М. Краса педагогічної дії. – К. : Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1997. – 302 с.
  16. Кримський С. Б. Запити філософських смислів. – К. : Вид. ПАРАПАН, 2003. – 240 с.

Сітарчук Р. А., д.іст.н., професор,
Полтавський національний
педагогічний університет
імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

НАЦІОНАЛЬНІ ІДЕЇ В РЕЛІГІЙНІЙ ПРАКТИЦІ ПРОТЕСТАНТІВ У ЧАСИ СТВОРЕННЯ ЇХНІХ ОБ'ЄДНАНЬ В УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ

З часу виникнення й до радянського періоду протестантський рух в українських землях був загалом «позанаціональним» і мав «великоруські форми». Після появи в обігу Біблії українською мовою більшість вірян-протестантів продовжувала надавати перевагу російськомовним виданням. Причини цього вбачаємо в дотриманні традицій богослужінь, які були започатковані місійниками й пресвітерами – вихідцями з переважно російськомовних регіонів або іноземцями, які володіли лише російською мовою. Крім того, не маючи наприкінці XIX – на початку XX століть необхідного національного підґрунтя і суспільного запиту на нього, протестанти в українських землях через «обрусение» намагалися досягнути більш толерантного ставлення до себе з боку російського царату. Та й усеросійські центри протестантів, незважаючи на велику кількість вірян саме на українських територіях, довгий час не сприяли утворенню регіонального автономного осередка у своєму складі. Один із лідерів, наприклад, баптистів, В. Г. Павлов у 1911 році заявляв, що «баптисти не визнають національних церков», і така позиція баптистського керівництва збігалася з імперською політикою влади в Україні.

У дорадянський період ні в середовищі євангельських християн, які виникли на території власне Росії, ні в адвентистів сьомого дня, очолених іноземцями національне питання не розглядалося.

Обставини дещо змінювалися в роки національно-визвольних змагань та в перший період становлення радянської влади в Україні. Хоча жодне із протестантських об'єднань і після сформування територіальної автономії, не пропагувало у своїх програмних документах національну ідею. Звернення до неї були лише епізодичними й загалом зумовлювалися змінами в

політичній ситуації. У 1918 році за існування Української Держави П. Скоропадського баптисти висунули ідею створення власного україномовного журналу «Український баптист», з усесоюзної каси виділили кошти на видання, однак колізії тогочасного українського життя були несприятливі для виходу часопису. Натомість у 1921 році Всеукраїнський союз баптистів розпочав друк російськомовного видання «Баптист Украины», в якому розглядалися окремі аспекти національного питання й частина тексту була українською. Вірогідно, така позиція зумовлювалася не стільки проявами «свідомості» керівництва союзу, скільки потребами рядових вірян. У зв'язку з цим важливим чинником було друкування і поширення Біблії українською мовою, наклад яких був дуже малим. До того ж переклад був застарілим, зробленим у другій половині XIX століття. На цьому в 1927 році наголошував один із лідерів баптистів І. А. Кмета-Єфимович. Він констатував, що старий переклад Куліша, Пулюя та інших не відповідає сучасним вимогам й український народ і досі не має Святої Біблії у такому перекладі, який би задовольняв вимоги українців у радянській Україні, оскільки церковне життя ще мало, порівняно, українізоване.

Крок до підняття національної свідомості українські баптисти здійснили на своєму п'ятому з'їзді у 1928 році, запровадивши обов'язкове вивчення української мови молодими проповідниками, а тим, хто нею володів, необхідно було вже проповідувати нею в тих громадах, де їх про це прохатимуть. Імовірно, таке рішення зумовлювалося державною політикою коренізації, та й за змістом нагадувало аналогічні рекомендації партійним чиновникам. Разом із тим, не можна заперечувати й той факт, що частина вірян, які у своїй більшості були селянами і тому спілкувалися українською, бажала слухати богослужіння саме рідною мовою.

Євангельські християни в Україні, очолювані проросійським керівництвом, національному питанню приділяли незначну увагу. Показовим є хоча б той факт, що у січні 1926 року делегати Подільського обласного з'їзду євангельських християн висловили бажання друкувати протоколи засідань російською мовою. Своє рішення вони пояснювали тим, що «українізація» начебто стосується лише державних закладів, а не релігійних організацій. Щоправда, у 1928 році рада Всеукраїнського союзу євангельських християн запланувала виокремити розділ українською мовою у власному журналі «Друг християнина», однак його видавництво так і не розпочалося.

Адвентисти сьомого дня, які довгий час очолювалися іноземцями й мали етнічно строкатий склад, ставилися до проявів національної ідеї досить помірковано, тому на своїх зібраннях віруючі виконували духовні пісні та проголошували проповіді різними мовами.

Як підсумок, зазначимо, що протестанти на офіційному рівні не виокремлювали національне питання, вважаючи його другорядним порівняно з основами віровчення та реалізацією своїх духовних потреб. Ті ж епізодичні вкраплення українства, які все ж мали місце в діяльності протестантських союзів, були зумовлені передовсім внутрішньоконфесійною й політичною кон'юнктурою. Всеукраїнські протестантські конфесії як автономні складники всесоюзних об'єднань, виокремлювалися передовсім за територіально-адміністративним, а не етнічним принципом.